

آثار الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت بر درآمدهای تعرفه‌ای کشور [۱]

طرح پژوهشی وزارت امور اقتصادی و دارایی

مجریان طرح: احمد زمانی، محسن کلانتری بنگر و مریم خدامرادی

اشاره

به دنبال تشکیل کمیته هماهنگی معاونین در امور سازمان جهانی تجارت متشکل از معاونین ۱۷ وزارتخانه و دستگاه دولتی در سال ۱۳۷۷ مقرر گردید که هریک از دستگاه‌های عضو این کمیته با نظارت، هماهنگی و کمک مالی دفتر نمایندگی تام‌الاختیار تجاری نسبت به اجرای یک طرح پژوهشی با هدف بررسی آثار الحاق جمهوری اسلامی ایران به سازمان جهانی تجارت بر بخش‌های مربوط به فعالیت هریک از این دستگاه‌ها اقدام نمایند.

از جمله این طرح‌های پژوهشی، آثار الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت بر درآمدهای تعرفه‌ای کشور می‌باشد که توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی کشور در سال ۱۳۸۱ به اتمام رسید. اما به لحاظ تغییرات مداوم سیاست‌های تجاری و بویژه نظام تعرفه‌ای و نرخ‌های حقوق گمرکی و سود بازرگانی، طرح پژوهشی تکمیلی توسط کارشناسان وزارتخانه مذکور تهیه شد و در سال ۱۳۸۳ خاتمه یافت. مقاله زیر خلاصه‌ای از این طرح پژوهشی است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

(۱) مقدمه

اندازه‌گیری تأثیر کاهش نرخهای تعرفه روی درآمدهای تعرفه‌ای در این پژوهش از طریق طراحی یک مدل مناسب برای واردات کشور ایران صورت گرفته است. دورنبوش و فیشر [۲] در طراحی تابع خالص صادرات، واردات را تابعی از درآمد ملی و نرخ ارز واقعی بر شمرده‌اند. برنسون [۳] واردات را به صورت تابعی از درآمد داخلی، نرخ ارز و قیمت کالاهای داخلی رقابت‌کننده با واردات تعریف نموده است. سن حاجی [۴] واردات را تابعی از قیمت نسبی واردات، متغیر فعالیت (تولید ناخالص داخلی منهای صادرات) و متغیر باوقفه واردات تعیین و مورد آزمون قرار داده است. یوان و کوچهار واردات را به صورت تابعی از قیمت واردات، درآمد به عنوان شاخصی از فعالیت واقعی اقتصادی، سطح قیمت داخلی و سطح ذخایر ارز خارجی طراحی نموده است. لینمن و وربروگن در طراحی مدلی جهت تعیین اثر تعرفه‌ها بر تجارت میان کشورهای در حال توسعه متغیرهایی همچون تولید ناخالص داخلی و تعرفه‌های وارداتی را به عنوان عوامل مؤثر بر واردات مدنظر قرار داده‌اند. خشادوریان و خیابانی [۵] در طراحی مدل واردات برای ایران نسبت قیمت کالاهای وارداتی به قیمت کالاهای داخلی، درآمد داخلی، میزان ذخایر ارزی کشور و واردات دوره قبل را به عنوان متغیرهای مؤثر بر واردات تعیین نموده‌اند. براساس بررسیهای انجام شده در این مطالعه دستیابی به مدل یا مدل‌های دقیقی که صریحاً به بررسی تأثیر تغییرات نرخهای تعرفه روی درآمدهای تعرفه‌ای پرداخته باشند تا حد زیادی منتفی است.

حتی در رابطه با مدل‌هایی هم که تأثیر تعرفه‌ها را روی واردات مورد توجه قرار داده‌اند دیده می‌شود که مدل‌های موجود غیر مرتبط و یا دچار مشکل هستند. گرچه محوریت‌ترین هدف این مطالعه اندازه‌گیری تأثیر پذیرش تعهدات تعرفه‌ای و غیر تعرفه‌ای سازمان جهانی تجارت روی درآمدهای تعرفه‌ای دولت است، ولی طراحی چنین مدلی مستلزم طراحی تابع یا توابع رفتاری برای درآمدهای تعرفه‌ای است که خود به نوعی تابعی از واردات می‌باشند. از این رو، با توجه به ساختار متغیرها و به جهت نقش و اهمیت محوری واردات

در تعیین درآمدهای تعرفه‌ای، اندازه‌گیری تأثیر مذکور از طریق برآورد آثار الحاق روی واردات مورد بررسی قرار می‌گیرد. از سوی دیگر، تأثیرپذیری واردات از تغییرات موانع غیر تعرفه‌ای و تأثیر غیر مستقیم آنها روی درآمدهای تعرفه‌ای عملاً واردات را به عنوان محور اصلی انتقال آثار مربوط به تغییرات سیاستها و یا ابزار تجاری روی درآمدهای تعرفه‌ای مطرح می‌سازد. بر این اساس، طراحی مدل تقاضای واردات کشور ایران در این بخش صورت گرفته است تا پس از برآورد آن از طریق پیش‌بینی روند واردات و تبیین ساختار یا ساختارهای فرضی برای محدودیتهای تعرفه‌ای واردات (در قالب الزامات و یا تعهدات عضویت در سازمان جهانی تجارت، وضعیت درآمدهای تعرفه‌ای در قالب یک الگوی فرضی الحاق به سازمان جهانی تجارت مورد پیش‌بینی قرار گیرد.

با توجه به مطالب و یافته‌های بالا، مدل مورد استفاده در برآورد تابع تقاضای واردات به صورت زیر طراحی گردیده است:

$$M = F(GDPNX, X, \frac{P_f}{CPI}, EXM, TRF) \quad (1)$$

در تابع تقاضای فوق، M : حجم واردات، $GDPNX$: تولید ناخالص داخلی منهای صادرات، X : صادرات، P_f : شاخص قیمت بین‌المللی، CPI : شاخص قیمت مصرف‌کننده، EXM : نرخ ارز (بازار آزاد) و TRF : نرخ قانونی تعرفه هستند. مدل مذکور جهت تعیین اثر تغییرات نرخ تعرفه روی واردات در دوره زمانی ۸۲-۱۳۵۰ مورد برآورد قرار گرفته است.

از آنجا که محاسبه متوسط نرخ قانونی تعرفه برای یک دوره بلند مدت کار مشکل و بسیار حجیمی را می‌طلبد و در منابع آماری و اطلاعاتی کشور برآوردی از متوسط نرخ قانونی تعرفه‌ها برای دوره مورد بررسی این مطالعه وجود ندارد، نرخ محقق تعرفه‌ها (TRA) به عنوان متغیر جانشین نرخ قانونی تعرفه در مدل مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین، با توجه به این که در هنگام محاسبه درآمدهای تعرفه‌ای از طریق پیش‌بینی روند واردات، نرخهای قانونی مورد نیاز می‌باشند و نیز جهت بررسی وضعیت جانشینی نرخ قانونی با نرخ محقق تعرفه‌ها از مدل پریچت وستی [۶] به صورت زیر استفاده شده است:

$$TRA = \beta_0 + \beta_1 TRF + U \quad (2)$$

برآورد مدل مذکور به صورت لگاریتمی ارتباط میان عملکرد نرخهای تعرفه (TRA) و نرخهای قانونی ردیفهای تعرفه‌ای (TRF) را نشان می‌دهد. در صورت تأیید وجود رابطه معنی‌دار میان این دو متغیر، امکان استفاده از متغیر نرخ تعرفه محقق به جای نرخ تعرفه قانونی در برآورد مدل (۱) فراهم می‌گردد.

(۲) برآورد مدل

استفاده از روشهای سنتی در اقتصاد سنجی برای کارهای تجربی، مبتنی بر فرض پایایی^۱ متغیرهاست. بررسیهای انجام شده در این زمینه نشان می‌دهد که در مورد بسیاری از سریهای زمانی کلان اقتصادی این فرض نادرست بوده و اغلب این متغیرها ناپایا^۲ هستند. بنابر این، طبق نظریه هم جمع بستگی^۳ در اقتصاد سنجی نوین، ضروری است که نسبت به پایایی یا ناپایایی متغیرها اطمینان حاصل شود. برای این منظور از دو «آزمون ریشه واحد دیکی- فولر تعمیم یافته»^۴ و «آزمون ریشه واحد پرون»^۵ استفاده می‌کنیم.

نتایج آزمون ریشه واحد دیکی- فولر تعمیم یافته در سطح و تفاضل اول سریهای زمانی الگو، در جدولهای شماره ۱ و ۲ ارائه شده است. براساس آزمونهای انجام شده نتیجه می‌گیریم که فرض صفر، وجود ریشه واحد برای همه متغیرها و در تمامی سطوح بحرانی رد نمی‌شود و کلیه متغیرهای مدل در سطح داده‌ها ناپایا هستند. ولی تکرار آزمون در تفاضل اول متغیرها نشان می‌دهد که تمام متغیرها پس از یک بار تفاضل‌گیری فرضیه ناپایایی را رد کرده و پایا می‌شوند. بنابر این، طبق آزمون مذکور همه متغیرهای موجود در مدل تقاضای واردات مورد نظر برای اقتصاد ایران جمع بسته از درجه یک [I(1)] می‌باشند.

با توجه به انتقاد پرون از روش آزمون ریشه واحد دیکی- فولر در هنگام وجود شکست ساختاری در روند متغیرهای سری زمانی، بررسی وجود شکست ساختاری در روند متغیرها و آزمون ریشه واحد در این شرایط ضروری است.

1 - Stationary

2 - Nonstationary

3 - Cointegration

4 - Augmented Dickey – Fuller Unit Root Test (ADF)

5 - Perron Unit Root Test

نتیجه آزمون پرون برای هریک از متغیرها در جدول شماره ۳ خلاصه شده است. مطابق نتایج آزمون می‌توان پذیرفت که متغیرهای مورد نظر دارای ریشه وجود ریشه واحد و به عبارت دیگر ناپایا هستند. همچنین براساس جدول شماره ۲ وجود ریشه واحد برای تفاضل اول کلیه سریها رد می‌شود.

جدول ۱: بررسی پایایی متغیرهای الگو در حالت سطح براساس آزمون دیکی- فولر تعمیم یافته

PFCP (۱/۱)		EXM (۱/۱)		GDPNX (۱/۱)		TRF (۱/۱)		X (۱/۱)		M (۱/۱)		متغیر حالت
بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	
-۲/۹۷	-۰/۴۷	-۲/۹۷	۱/۶	-۲/۹۷	-۱/۱۳	-۲/۹۷	-۲/۴۸	-۲/۹۷	-۱/۸۳	-۲/۹۷	-۲/۰۳	با عرض از مبدأ و بدون روند
-۳/۵۷	-۲/۵۹	-۳/۵۷	-۰/۱۹	-۲/۵۷	-۲/۱۶	-۳/۵۷	-۲/۷۰	-۳/۵۷	-۱/۵۳	-۳/۵۷	-۲/۵۶	با عرض از مبدأ و روند

جدول ۲: بررسی متغیرهای الگو به صورت تفاضل اول براساس آزمون دیکی- فولر تعمیم یافته

DPFCP (۱/۱)		DEXM (۰/۰)		DGDPNX (۰/۲)		DTRF (۱/۱)		DX (۱/۰)		DM (۰/۰)		متغیر حالت
بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	بحرانی	آماره	
-۲/۹۷	-۴/۱۷	-۲/۹۷	-۳/۲۵	-۲/۹۷	-۳/۴۶	-۲/۹۷	-۳/۹۴	-۲/۹۷	-۳/۰۳	-۲/۹۷	-۴/۲۳	با عرض از مبدأ و بدون روند
-۳/۵۷	-۴/۳۷	-۳/۵۷	-۴/۶۲	-۳/۵۹	-۲/۵۸	-۳/۵۷	-۴/۱۱	-۳/۵۷	-۹/۳	-۳/۵۷	-۴/۲۳	با عرض از مبدأ و روند

* اعداد داخل پرانتز در جداول فوق معرف حداکثر تعداد وقفه‌های هریک از متغیرها برای رفع خود همبستگی از چپ به راست به ترتیب در دو حالت آزمون است.

جدول ۳: نتایج آزمون پرون در سطح داده‌ها و تفاضل اول سریهای زمانی

متغیر (سطح داده‌ها)	آماره پرون	متغیر (تفاضل اول)	آماره پرون
M	-۲/۷	DM	-۴/۸
X	۱/۹۷	DX	-۵/۲
TRF	-۱/۸	DTRF	-۳/۹
GDPNX	-۱/۶	DGDPNX	-۳/۸۹
EXM	-۲/۸	DEXM	-۴/۱
TRF _۱	-۲/۲۷	DTRF _۱	-۳/۷۲

۱- مقادیر بحرانی آماره پرون در سطح ۵ درصد و ۱۰ درصد برای $\lambda = 0.5$ به ترتیب ۳/۷۶- و ۳/۴۶- می‌باشد. ۲- مقادیر بحرانی آماره پرون در سطح ۵ درصد و ۱۰ درصد برای $\lambda = 0.4$ به ترتیب ۳/۷۲- و ۳/۴۶- می‌باشد. ۳- مقادیر بحرانی آماره پرون در سطح ۵ درصد و ۱۰ درصد برای $\lambda = 0.9$ به ترتیب ۳/۶۹- و ۳/۳۸- می‌باشد.

۱-۲) آزمون همگرایی «حداکثر درست‌نمایی^۱ جوهانسن- جوسیلیوس^۲»

جوهانسن- جوسیلیوس با ارائه مدل خود بازگشتی برداری^۳ که در آن روش برآورد به طریق حداکثر درست‌نمایی صورت می‌گیرد، نقص روشهای قبلی را رفع کردند. براساس این روش، امکان تعیین تعداد بردارهای همگرایی بلند مدت وجود دارد.

در این روش، ابتدا با استفاده از دو آزمون حداکثر مقدار ویژه^۴ و آزمون اثر^۵ وجود همگرایی و تعداد روابط بلند مدت مشخص می‌شود. در آزمون حداکثر مقدار ویژه فرضیه صفر (r) بردار همگرا، در مقابل وجود $(r+1)$ بردار همگرا آزمون می‌شود. اگر کمیت محاسبه شده (λ_{max}) از مقدار بحرانی آن بیشتر باشد، فرضیه صفر وجود (r) بردار همگرا پذیرفته می‌شود که کمیت آماره آزمون از مقدار بحرانی آن کوچکتر باشد. همین مقایسه در آزمون اثر λ_{trace} برای تعیین تعداد بردارهای همگرایی انجام می‌گیرد. براساس نتایج حاصله از جدول شماره ۴ ملاحظه می‌شود که وجود یک بردار همگرایی در سطح ۹۰ و ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود.

- 1- Maximum Likelihood
- 2- Johansen- Juselius
- 3- Vector Autoregressive
- 4- Maximal
- 5- Trace

از آنجا که هدف تحقیق برآورد تابع تقاضای واردات می‌باشد، لذا عمل نرمال کردن بردار همگرایی براساس متغیر واردات صورت می‌گیرد. براساس نتایج حاصل در جدول شماره ۵، پس از عمل نرمال کردن ملاحظه می‌شود که ضرایب بردار دوم هر دو جدول مطابق با نظریات اقتصادی است و انتظارات ما را از تخمین مدل برآورده می‌کند.

۲-۲) الگوی پویایی «خودبازگشتی با وقفه‌های توزیعی»^۱

با توجه به شکی که در اقتصاد سنجی نسبت به کارایی آزمونهای ریشه واحد برای شناسایی پایایی یا ناپایایی متغیرها وجود دارد و همچنین برای حصول اطمینان از نتایج حاصل از روش حداکثر درست نمایی جوهانسن - جوسیلیوس، از روش خود بازگشتی با وقفه‌های توزیعی استفاده خواهیم کرد، چرا که در روش حداکثر درست نمایی جوهانسن - جوسیلیوس مسأله انتخاب یک بردار از بین بردارهای همگرایی مبتنی بر نظریه‌های اقتصادی و پیشداوری محقق می‌باشد که این خود مسأله ساز است، زیرا ممکن است انتخاب مناسب از بین بردارهای به دست آمده میسر نگردد. این در حالی است که در روش خود بازگشتی با وقفه‌های توزیعی توجه

به درجه جمع بستگی متغیرها مهم نیست و صرفاً با تعیین وقفه‌های مناسبی برای متغیرها می‌توان مدل مناسب را بدون پیشداوری و استفاده از نظریه‌های اقتصادی انتخاب کرد. از این روش نیز برای بررسی همگرایی و به دست آوردن رابطه تعادلی بلند مدت بین متغیرهای مدل استفاده خواهیم کرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

اکنون با استفاده از نرم افزار میکروفیت^۱ الگوی تقاضای واردات را برآورد می‌کنیم. با توجه به این که ضابطه شوارتز- بیزین در به کارگیری تعداد وقفه‌ها صرفه‌جویی می‌کند، آن را ملاک عمل می‌گذاریم. بهترین الگوی انتخاب شده توسط روش خود بازگشتی با وقفه‌های توزیعی به گونه‌ای است که در جدول شماره ۶ گزارش شده است.

قبل از بحث درباره وقفه‌های توزیعی، ضروری است که آزمون ریشه واحد فرضیه صفر عدم وجود همگرایی انجام شود. کمیت آماره t مورد نیاز برای انجام آزمون فوق به

صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$t = \frac{0.39384 - 1}{-0.1015} = 5.9$$

از آنجا که کمیت محاسبه شده بالا از کمیت بحرانی ارائه شده توسط بنرجی و دولادو و مستر در سطح اطمینان ۹۵ درصد بیشتر است، فرضیه صفر عدم وجود همگرایی رد می‌شود. بنابر این، نتیجه می‌گیریم که یک رابطه تعادلی بلند مدت بین متغیرهای مدل تقاضای واردات وجود دارد. این رابطه تعادلی بلند مدت در جدول شماره ۷ ارائه شده است.

در جدول شماره ۶ تعداد وقفه‌های توزیعی مناسب الگوی خود بازگشتی با وقفه‌های توزیعی برای هر یک از متغیرهای الگو مورد تحقیق براساس ضابطه شوارتز - بیزین ارائه شده است. نتایج جدول مذکور نشان می‌دهد که همه متغیرها به جز M (واردات) با صفر وقفه و M با یک وقفه متغیرهای مناسب برای الگوی مورد نظر می‌باشند. همان طور که در جدول شماره ۷ ملاحظه می‌شود، همه ضرایب متغیرهای توضیحی مدل دارای علایم مورد انتظار می‌باشند. با پذیرش این رابطه، به عنوان رابطه بلند مدت تعادلی تقاضای واردات، می‌توان آن را در کوتاه مدت نیز برآورد نمود و مورد بررسی قرار داد.

وجود همگرایی بین مجموعه‌ای از متغیرهای اقتصادی مبنای آماری استفاده از «الگوهای تصحیح خطا»^۱ را فراهم می‌آورد. عمده‌ترین دلیل استفاده از این الگوها آن است که نوسانات کوتاه مدت متغیرها را به مقادیر تعادلی بلند مدت آنها ارتباط می‌دهند.

همان گونه که ملاحظه می‌شود، ضریب تعیین R^2 در هر دو جدول از قدرت توضیح دهندگی نسبتاً بالایی برخوردار می‌باشد. ضریب «جمله تصحیح خطا»^۲ که نشان دهنده سرعت تعدیل به سمت تعادل بلند مدت می‌باشد با رقم 0.6 - به ترتیب در جدول شماره ۸ نشان می‌دهد که در حدود ۲ سال زمان برای تعدیل لازم است.

1 - Error Correction Models (ECM)

2 - Error Correction Term (ECT)

ضرایب مدل تعرفه نیز به صورت لگاریتمی برآورد شده‌اند. به دلیل عدم امکان دسترسی به میانگین نرخهای قانونی طی دوره بلند مدت ۳۰ ساله ۸۱-۱۳۵۰ از آمار مقطعی سال ۱۳۸۲ جهت تعیین الگوی رفتاری میان نرخهای قانونی و نرخهای محقق تعرفه استفاده گردید. این کار از طریق برازش یک رگرسیون روی نرخهای محقق و قانونی کلیه ردیفهای فعال (۳۹۸۶ ردیف) به صورت لگاریتمی صورت گرفته است. نتایج برآوردها حاکی از ضریب ۰/۹۷ برای متغیر LTRE در مدل (۲) است.

آزمون فرضیه برابری این ضریب با عدد یک پذیرفته شده و حکایت از امکان جایگزینی نرخهای قانونی با نرخهای محقق دارد که این موضوع در برآورد مدلها و پیش‌بینی‌های این بخش مورد استفاده قرار گرفته است.

۳) پیش‌بینی آثار کاهش تعرفه‌ها

اگر چه به منظور تضمین دقت ضرایب برآوردی مدل واردات از تکنیکهای بخش قبل استفاده گردید، ولی به دلیل عدم امکان به کارگیری مطلوب ضرایب حاصل از روشهای مذکور در پیش‌بینی و سیاستگذاری، مدل مورد نظر به صورت حداقل مربعات معمولی نیز برآورد گردید.

اگرچه ضرایب برآورد شده در مورد برخی متغیرها تا حدودی متفاوت می‌باشند، ولی با توجه به هم جهت بودن این ضرایب و نزدیکی تقریبی آنها و بویژه قدرت توضیح دهنده مدل برآوردی، از ضرایب آن جهت پیش‌بینی روند واردات و نهایتاً پیش‌بینی تأثیرپذیری درآمدهای تعرفه‌ای از کاهش نرخهای تعرفه استفاده گردید. به منظور اطمینان از امکان استفاده از ضرایب مدل جهت شبیه‌سازی، شاخص خطای شبیه‌سازی تاریخی یا جذر میانگین مربعات خطای شبیه‌سازی^۱ برای مدل‌های برازش شده محاسبه شده‌اند. نسبت شاخص مذکور به میانگین متغیر واردات در حدود ۱۲ درصد است. همچنین، شاخص نابرابری تایل در مورد مدل شبیه‌سازی تاریخی در حدود ۷ درصد است. شاخصهای مذکور معمولاً در حدی ارزیابی می‌گردند که حاکی از دنبال کردن مطلوب روند متغیر واقعی توسط متغیر شبیه‌سازی و در نتیجه اطمینان به شبیه‌سازی آینده مدل است.

1 -Root Mean Square Error (RMSE)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پیش‌بینی آثار کاهش درآمدهای تعرفه‌ای ناشی از اصلاح نرخهای تعرفه در قالب سناریوهای مختلف صورت گرفته است. جدول شماره ۹ پیش‌بینی کاهش درآمدهای تعرفه‌ای از محل حقوق گمرکی و سود بازرگانی را با فرض کاهش ۵۰ درصدی نرخهای تعرفه براساس کاهش خطی تعرفه‌ها نشان می‌دهد. در این روش نرخهای تعرفه در هر سال به میزان ۱۰ درصد سال ۱۳۸۳ کاهش می‌یابند، به نحوی که در سال ۱۳۸۸ در حد ۵۰ درصد نرخ سال مذکور قرار می‌گیرد.

براساس نتایج حاصل از پیش‌بینی مدل و برآوردهای برنامه چهارم توسعه اقتصادی کشور، درآمدهای تعرفه‌ای طی دوره مورد نظر (۸۸-۱۳۸۴) بر اثر کاهش نرخهای تعرفه به طور متوسط ۲۸/۳ درصد نسبت به شرایط عدم کاهش تعرفه‌ها کاهش می‌یابند. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد، درصد کاهش درآمدهای تعرفه‌ای طی سالهای مختلف یکسان نیست و این کاهش در ابتدای دوره اندک و در سالهای بعد افزایش می‌یابد. این موضوع را می‌توان به چند شکل تفسیر نمود: در سالهای نخست، تلقی نکردن سیاست کاهش نرخهای تعرفه به عنوان یک سیاست مستمر از سوی واردکنندگان منجر به افزایش تقاضا برای واردات ناشی از کاهش نرخهای تعرفه می‌گردد، ولی استمرار سیاست کاهش تعرفه‌ها توسط دولت در سالهای بعد تمایل برای واردات را کاهش و در نتیجه بر اثر کاهش سرعت رشد واردات، درآمدهای تعرفه‌ای نیز با رشد کمتری افزایش می‌یابد. [۷]

۴) نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از پیش‌بینی تأثیر کاهش نرخهای تعرفه در قالب مقررات و الزامات سازمان جهانی تجارت و یا حتی انجام اصلاحات مستقل تجاری در ایران حاکی از این است که چنانچه نرخهای تعرفه کشور طی سالهای ۸۸-۱۳۸۴ هر ساله به طور متوسط ده درصد کاهش یابند به نحوی که در پایان دوره پنجساله برنامه چهارم در حد ۵۰ درصد ابتدای برنامه قرار گیرند، درآمد تعرفه‌ای در سال پایانی برنامه چهارم در حدود ۴۵ درصد کمتر از سطح مربوط به وضعیت عدم کاهش نرخهای تعرفه قرار خواهد گرفت. این کاهش درآمد در طی دوره برنامه پنجساله چهارم به طور میانگین حدود ۲۸/۳ درصد خواهد بود. بدون

تردید در صورت کاهش نرخهای تعرفه در یک افق زمانی طولانیتر، علاوه بر کاهش آثار این سیاست تجاری بر قابلیت رقابتی تولیدات داخلی از نقطه نظر ایجاد آمادگیهای لازم در صنایع، کاهش درآمدهای تعرفه‌ای نیز از نقطه نظر بودجه دولت قابل تحمل‌تر خواهد بود.

یادداشتها

۱- این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با همین عنوان است که به طور مشترک توسط دفتر نمایندگی تام‌الاختیار تجاری و وزارت امور اقتصادی و دارایی انجام شده است.

2- Durenbush and Fisher 1987,p.189-191.

3- Branson , p.314.

4- Senhadji 1997.

۵- خشادوریان و خیابانی. ۱۳۷۹.

6- Pritchett and Sethi.

۷- در پیش‌بینی ارقام این جدول (از طریق پیش‌بینی متغیر واردات در مدل مورد نظر) متوسط نرخ رشد متغیرها براساس برنامه چهارم در نظر گرفته شده است.

منابع

اخوی، احمد. تجارت بین‌الملل، استراتژی بازرگانی و توسعه اقتصادی. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.

اسدی، مرتضی و مرتضی قره‌باغیان. تجارت و توسعه. مؤسسه تحقیقات اقتصادی دانشگاه تربیت مدرس.

خشادوریان، ادموند و ناصرخیابانی (تابستان ۱۳۷۹) یک مدل کلان اقتصاد سنجی هسته-قمر برای ارزیابی سیاست‌های اقتصادی در ایران. فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، شماره ۱۴.

دبیرخانه گات (۱۳۷۳) سند نهایی دور اروگوئه «گات». تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.

رزاقی، ابراهیم (۱۳۶۷) اقتصاد ایران. تهران: نشر نی.

گمرک جمهوری اسلامی ایران. قانون مقررات صادرات و واردات، ۱۳۷۸.

Abdallan, Hossein (Jan. 2000) The Implications of GATT and World Trade Organization for Oil Exporters. **OPEC Bulletin** , Vol . 31, No. 1.

Branson , William H. **Macroeconomic: Theory and Policy**, 2 nd ed. Harper & Row Publishers.

Chanda ,Rupa (1996) **Implication of the Uruguay Round for Kenya**. IMF Working Paper No 8.

